

GENERALINIO ADVOKATO
ANTONIO TIZZANO IŠVADA,
pateikta 2004 m. lapkričio 18 d.¹

Turinys

I — Teisinis pagrindas	I - 1469
A — Tarptautiniai susitarimai	I - 1469
B — Bendrijos teisės aktai	I - 1471
II — Faktinės aplinkybės ir procedūra	I - 1475
III — Teisinis vertinimas	I - 1478
A — Dėl pirmojo, trečiojo ir ketvirtojo prejudicinių klausimų	I - 1478
1) Įžanga	I - 1478
2) Bendrijos teismo praktika dėl PPO taisyklių pasekmių	I - 1478
a) Sprendimas Portugalija prieš Tarybą	I - 1479
b) Sprendimas Nyderlandai prieš Parlamentą ir Tarybą	I - 1481
3) DSB sprendimų pasekmių problema	I - 1482
a) DSU sistema	I - 1482
b) Sprendimas Biret. Įžanga	I - 1485
c) Generalinio advokato S. Alber išvada	I - 1486
d) Teisingumo Teismo vertinimas	I - 1488
e) Taikymas nagrinėjamoje byloje	I - 1489
4) Klausimas dėl „ypatingų aplinkybių“. „Konkretaus įsipareigojimo pagrindas“	I - 1490
a) Įžanga	I - 1490

1 — Originalo kalba: italų.

b) Teismo praktika	I - 1491
c) Nutartis OGT	I - 1492
d) Kritinės pastabos	I - 1493
e) Išvados	I - 1495
B — Dėl antrojo prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusių teismo klausimo ..	I - 1496
IV — Išvada	I - 1497

1. Šioje byloje *Raad van State* (Belgija) prašo Teisingumo Teismo dar kartą pareikšti nuomonę dėl Bendrijos teisės nuostatų, reglamentuojančių bananų importą, atitikties Bendrijos įsipareigojimams, kurie jai tenka kaip Pasaulio prekybos organizacijos (toliau – PPO) narei. Šioje byloje ypatinga yra tai, kad aptariamas Bendrijos teisės nuostatas, įtvirtintas po to, kai PPO Ginčų sprendimo taryba (toliau – DSB) pripažino, jog ankstesnė tvarka nesuderinama su PPO taisyklėmis, ta pati institucija vėliau pripažino neatitinkančiomis šių taisyklių.

tarifų ir prekybos (toliau – GATT). Šis susitarimas yra PPO steigimo sutarties, patvirtintos Bendrijos vardu jos kompetencijos ribose 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimu 94/800/EB², 1 A priede.

I — Teisinis pagrindas

A — Tarptautiniai susitarimai

3. GATT I straipsnio 1 dalyje įtvirtintas bendras didžiausio palankumo režimo principas. Konkrečiai kalbant, joje numatyta, kad „muito mokesčių ir kitų rinkliavų, taikomų importuojant ar eksportuojant <...>, pranašumas, palankumas, lengvatos arba atleidimas nuo mokesčių, kuriuos Susitariančioji Šalis suteiktų prekei, kurios kilmės valstybė ji yra arba kuri skirta kitai valstybei, yra iš karto ir besąlygiškai suteikiami tokiai

2. Pirmasis šioje byloje aptartinas teisės aktas yra Bendrasis susitarimas dėl muitų

2 — OL L 336, p. 1.

pačiai prekei, kilusiai iš visų kitų Susitariančiųjų teritorijų arba joms skirtai“³.

b) tais atvejais, kai taikyti kvotas nėra būtina, apribojimai gali būti taikomi importo licencijų ar leidimų be kvotų nustatymo forma;

4. XIII straipsnyje dėl nediskriminacinio kiekybinių apribojimų taikymo principo nustatyta:

„1. Susitariančioji Šalis netaiko draudimų ar apribojimų kitos Susitariančiosios Šalies prekių importui <...>, jei tokių prekių importui iš visų trečiųjų šalių <...> nėra taikomi panašūs draudimai ar apribojimai.

c) Susitariančiosios Šalys nereikalauja, kad (išskyrus šios straipsnio dalies d punktu nustatytas kvotas) importo licencijos ar leidimai būtų naudojami konkrečios prekės iš konkrečios šalies ar šaltinio importui;

2. Taikydamos importo apribojimus tam tikrai prekei, Susitariančiosios Šalys siekia tokio prekybos tai prekei paskirstymo, kuris leistų, kad visos Susitariančiosios Šalys gautų tą prekių dalį, kurią būtų galima įsigyti nesant tokių apribojimų, ir dėl to šalys laikosi šių nuostatų:

a) tais atvejais, kai kvotos, rodančios bendrą leistiną importo kiekį (paskirstytos ar nepaskirstytos tiekiančioms šalims), yra reikalingos, jos yra fiksuojamos <...>;

d) tais atvejais, kai kvota yra paskirstyta tiekiančioms šalims, apribojimus taikanti Susitariančioji Šalis gali siekti susitarimo dėl kvotos paskirstymo visoms kitoms Susitariančiosioms Šalims, kurios iš esmės suinteresuotos tos prekės tiekimu; tais atvejais, kai šis metodas nėra praktiškas, apribojimus taikanti Susitariančioji Šalis kitoms Susitariančiosioms Šalims, kurios yra iš esmės suinteresuotos tos prekės tiekimu, suteikia tokią kvotos dalį, kuri nustatoma pagal tai, kokia bendro importuojamos prekės kiekio ar vertės dalis priklausė tai tiekiančiajai Susitariančiajai Šaliai ankstesniu laikotarpiu, ir atitinkamą dėmesį skiria ypatingoms aplinkybėms, kurios galėjo ar gali turėti įtakos prekybai ta preke <...>.

3 — Ši pastaba netaikoma versijai lietuvių k.

5. Šio straipsnio nuostatos yra taikomos Susitariančiosios Šalies nustatytoms arba taikomoms tarifinėms kvotoms <...>⁴.

Abi šalys patvirtina savo valių tarpusavio prekyboje veikti laikantis šio susitarimo.“ (Neoficialus vertimas)

5. Be GATT, dėl šios bylos nagrinėjimo taip pat reikia paminėti Europos ekonominės bendrijos ir Kartagenos grupės bei jos valstybių narių⁵ bendrąjį bendradarbiavimo susitarimą, pasirašytą 1993 m. balandžio 23 d. Kopenhagoje (toliau – EEB-Andų pakto susitarimas) ir Bendrijos vardu patvirtintą 1998 m. balandžio 7 d. Tarybos sprendimu 98/278/EB⁶.

7. Kaip matysime toliau, nagrinėjamai bylai taip pat yra svarbus Susitarimas dėl ginčų sprendimo taisyklių ir tvarkos (*Dispute Settlement Understanding*, toliau – DSU)⁷, tačiau prie jo sugrįšiu vėliau (žr. 46 punktą ir toliau).

B — Bendrijos teisės aktai

6. Nagrinėjamai bylai reikšminga nuostata įtvirtinta šio susitarimo 4 straipsnyje. Jame teigiama:

„Susitariančiosios Šalys tarpusavio prekybos santykiuose suteikia didžiausio palankumo režimą, kaip numatyta Bendrajame susitarime dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT).

8. Kiek tai susiję su Bendrijos teisės aktais, pirmiausia pažymiu, kad 1993 m. vasario 13 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 404/93 dėl bendro bananų rinkos organizavimo⁸ (toliau — Reglamentas Nr. 404/93) Bendrija įtvirtino bendrą prekybos su trečiosiomis šalimis tvarką, kuri pakeitė įvairias ankstesnes nacionalines tvarkas. Kelioms trečiosioms šalims pateikus skundus, ši tvarka tapo PPO ginčų sprendimo procedūros dalyku. 1997 m. rugsėjo 25 d. Sprendimu DSB patvirtino PPO Apeliacinio komiteto ataskaitą, kurioje buvo konstatuota, kad

4 — Ši pastaba netaikoma versijai lietuvių k.

5 — Tai yra šių šalių: Bolivijos Respublikos, Kolumbijos Respublikos, Ekvadoro Respublikos, Peru Respublikos ir Venesuelos Respublikos.

6 — OL L 127, p. 10. Susitarimo tekstas pridėtas prie sprendimo, p. 11 ir toliau.

7 — Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutarties 2 priedas (OL L 336, p. 234).

8 — OL L 47, p. 1.

Bendrijos tvarka nesuderinama su GATT I straipsnio 1 dalimi ir XIII straipsniu⁹.

9. Po šio sprendimo Taryba priėmė 1998 m. liepos 20 d. Reglamentą (EB) Nr. 1637/98, iš dalies keičiantį Reglamentą Nr. 404/93 (toliau – Reglamentas Nr. 1637/98)¹⁰. Pagal šio reglamento 2 straipsnį nauja tvarka (toliau – Reglamentas Nr. 404/93 su pakeitimais) taikoma nuo 1999 m. sausio 1 dienos.

10. Reglamente Nr. 404/93 su pakeitimais buvo paliktos ankstesnės tvarkos importo tikslais nustatytos trys skirtingos bananų kategorijos. Būtent 16 straipsnyje numatyta:

„Šioje antraštinėje dalyje:

- 1) „tradicinis importas iš AKR valstybių“ – bananų, kurių kilmės šalys – šio reglamento priede išvardytos valstybės¹¹, importas į Bendriją iki 857 700 tonų (grynojo svorio) per metus; tas kiekis vadinamas „tradiciniais AKR bananais“;

- 2) „netradicinis importas iš AKR valstybių“ – AKR valstybių kilmės bananų, kuriems netinka 1 dalyje pateiktas apibrėžimas, importas į Bendriją; tokie bananai vadinami „netradiciniais AKR bananais“;

- 3) „importas iš trečiųjų šalių, kurios nėra AKR valstybės“ – bananai, įvežami į Bendriją, kurių kilmės šalis – trečiosios valstybės, kurios nėra AKR šalys; tokie bananai vadinami „trečiųjų valstybių bananais.“ (Pataisytas vertimas)

11. 17 straipsnyje nustatyta, kad „bet koks bananų importas į Bendriją yra leistinas tik pateikus importo licenciją, kurią valstybės narės išduoda paprašius bet kuriam suinteresuotajam asmeniui <...>, nepažeidžiant priimtų konkrečių 18 ir 19 straipsnių taikymo nuostatų“.

12. 18 straipsnio 1–3 dalyse numatyta, kad trečiųjų valstybių ir netradicinių AKR bananų importui nustatoma 2,2 milijonų tonų (grynojo svorio) tarifinė kvota ir papildoma 353 000 tonų (grynojo svorio) tarifinė kvota. Trečiųjų valstybių bananų importui pagal šias tarifines kvotas taikomas 75 ekių už toną muitas, o netradicinių AKR bananų importui

9 — 1997 m. rugsėjo 9 d. ataskaita WT/DS27/AB/R „Europos Bendrijos — Bananų importo, prekybos ir distribucijos tvarka“, kurią galima rasti PPO internetiniame puslapyje adresu www.wto.org.

10 — OL L 210, p. 28.

11 — Šiame priede pateikiamas sąrašas, kuriame išvardyta dvylika valstybių, tiekiančių tradicinius AKR bananus, ir kurioms suteikta metinė 857 700 tonų kvota, tačiau individualios didžiausios kvotos kiekvienai valstybei nėra numatytos.

muitas netaikomas. Muitas taip pat netaikomas už tradicinių AKR bananų importą.

13. 18 straipsnio 4 dalyje priduriama, kad jei nebūtų pagrįstos galimybės visoms PPO Susitariančiosioms Šalims, labai suinteresuotoms tiekti bananus, susitarti, Komisija valstybėms, labai suinteresuotoms tiekti bananus, gali paskirstyti pirmiau minėtas tarifines kvotas ir tradicinį AKR kiekį.

14. 19 straipsnyje numatyta, kad importas valdomas taikant „metodus, kurie remiasi tradiciniais prekybos srautais („tradiciniai importuotojai / nauji importuotojai“)“.

15. Pagal Reglamento Nr. 404/93 su pakeitimais 20 straipsnį įpareigota įgyvendinti šią naująją tvarką, Komisija priėmė 1998 m. spalio 28 d. Reglamentą (EB) Nr. 2362/98, nustatantį išsamias Tarybos reglamento (EEB) Nr. 404/93 dėl bananų importo į Bendriją įgyvendinimo taisykles (toliau – Reglamentas Nr. 2362/98)¹².

16. Kaip numatyta Reglamento Nr. 404/93 su pakeitimais 19 straipsnyje, Reglamentas Nr. 2362/98 importuotojus skirsto į „tradicinius operatorius“ ir „naujokus“ remiantis, *inter alia*, tuo, ar per referencinį laikotarpį į Bendriją buvo importuotas minimalus bananų kiekis, ar ne.

17. Konkrečiai tariant, 4 straipsnyje numatyta, kad kiekvienas tradicinis operatorius (toliau šioje išvadoje – ūkio subjektas) „kiekvieniems metams ir visoms I priede išvardytoms kilmės šalims gauna vieną referencinį kiekį, pagrįstą referencinio laikotarpio metu faktiškai importuotų bananų kiekiais. <...> 1999 metais pagal tarifines kvotas vykdytinam arba tradicinių AKR bananų importui referencinis laikotarpis nustatomas atsižvelgiant į 1994, 1995 ir 1996 metus“. (Neoficialus vertimas)

18. Be to, 5 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „(referenciniam) kiekiui nustatyti kiekvienas (tradicinis) operatorius iki kiekvienų metų liepos 1 d. kompetentingai institucijai <...> nurodo bendro bananų kiekio, faktiškai importuoto iš I priede išvardytų kilmės šalių kiekvienais referencinį laikotarpį sudarančiais metais, skaičių“ (Neoficialus vertimas) bei nusiunčia būtinus patvirtinamuosius dokumentus.

12 — OL L 293, p. 32.

19. Kalbant apie išsamias importo licencijų išdavimą reglamentuojančias taisykles, 17 straipsnyje numatyta:

šalių kiekiai viršija 26 % tame priede nurodytų kiekių, Komisija nustato sumažinimo procentą, kuris taikomas visoms paraiškoms importui iš išvardytų šalių“ (Neoficialus vertimas).

„Jeigu konkrečiam ketvirčiui ir kuriai nors vienai ar kelioms I priede išvardytoms kilmės šalims paraiškose pateikiami kiekiai pastebimai viršija bet kokią pagal 14 straipsnį nustatomą nurodomąjį kiekį ar viršija galimus kiekius, nustatomas pageidaujamų kiekių sumažinimo procentas.“ (Neoficialus vertimas)

20. 18 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „(jeigu) sumažinimo procentas pagal 17 straipsnį buvo nustatytas vienai ar keletui kilmės šalių, importo iš tos šalies (-ių) paraiškas licencijoms pateikę operatoriai“ (Neoficialus vertimas) gali „ne daugiau kaip iki pagal pirmąją paraišką nesuteikto kiekio pateikti vieną ar kelias naujas paraiškas licencijoms importuoti iš tų šalių, kurių galimus kiekius paskelbė Komisija“ (Neoficialus vertimas). Pagal 18 straipsnio 2 dalį Komisija „nedelsdama nustato kiekius, kuriuos importuoti iš kiekvienos konkrečios kilmės šalies gali būti išduotos licencijos“ (Neoficialus vertimas).

21. Be to, 29 straipsnyje nustatyta, kad „(jeigu) paraiškose licencijoms nurodyti 1999 metų pirmojo ketvirčio importo iš vienos ar keleto I priede išvardytų kilmės

22. Remiantis šia nuostata, 1998 m. gruodžio 23 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 2806/98 dėl bananų pagal tarifines kvotas ir tradicinių AKR bananų importo licencijų pirmajam 1999 m. ketvirčiui išdavimo ir naujų paraiškų pateikimo¹³ (toliau – Reglamentas Nr. 2806/98) 1 straipsnis nustato sumažinimo koeficientus paraiškoms dėl bananų iš Kolumbijos, Kosta Rikos ir Ekvadoro.

23. Remiantis Reglamente Nr. 2362/98 18 straipsnio 2 dalimi, Reglamentas Nr. 2806/98 taip pat nustatė kiekius, kuriems dar buvo galima pateikti paraiškas licencijoms pirmajam 1999 m. ketvirčiui. Šias naujas paraiškas reglamentuoja 1999 m. sausio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 102/1999 dėl bananų pagal tarifines kvotas ir tradicinių AKR bananų importo licencijų pirmajam 1999 m. ketvirčiui (antras laikotarpis) išdavimo (toliau – Reglamentas Nr. 102/1999)¹⁴, kuris nustato sumažinimo koeficientus kai kurioms kilmės šalims.

¹³ — OL L 349, p. 32.

¹⁴ — OL L 11, p. 16.

24. Taisyklės, reglamentuojančios paraiškas antrajam 1999 m. ketvirčiui, išdėstytos 1999 m. kovo 19 d. Komisijos reglamente (EB) Nr. 608/1999 dėl bananų pagal tarifines kvotas ir tradicinių AKR bananų importo licencijų antrajam 1999 m. ketvirčiui išdavimo ir naujų paraiškų pateikimo (toliau – Reglamentas Nr. 608/1999)¹⁵, kuris taip pat nustato sumažinimo koeficientus kai kurioms kilmės šalims.

II — Faktinės aplinkybės ir procedūra

27. Belgijoje įsteigta *NV Firma Leon Van Parys* (toliau – *Van Parys*) jau daugiau kaip 20 metų importuoja į Europos Bendriją bananus iš Ekvadoro.

25. Nepatenkintas naująja tvarka Ekvadoras dar kartą kreipėsi į PPO, kuri pagal PPO ginčų sprendimo sistemą sudarė *ad hoc* kolegiją bylai išnagrinėti.

28. 1998 m. gruodžio 14 d. *Van Parys* kompetentingai Belgijos institucijai, t. y. *Belgisch Interventie- en Restitutiebureau* (Belgijos intervencijos ir restitucijos biuras, toliau – *BIRB*), pateikė paraišką dėl licencijų 1999 m. pirmąjį ketvirtį importuoti 26 685 935 kg bananų iš Ekvadoro. *BIRB* suteikė licencijas paraiškose nurodytiems kiekiam, sumažintiems Reglamente Nr. 2806/980 nustatytu 0,7080 sumažinimo koeficientu.

26. Išnagrinėjusi kolegija nustatė, kad Reglamentu Nr. 1637/98 įtvirtinta nauja tvarka taip pat pažeidžia GATT I straipsnio 1 dalį ir XIII straipsnį¹⁶. 1999 m. gegužės 6 d. DSB šią ataskaitą patvirtino. Dėl šios priežasties Bendrijos tvarka vėl buvo pakeista priėmus 2001 m. sausio 29 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 216/2001, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 404/93 dėl bendro bananų rinkos organizavimo¹⁷. Tačiau pažymiu, kad šis reglamentas nagrinėjamai bylai nėra taikomas *ratione temporis*.

29. 1999 m. sausio 8 d. pagal Reglamento Nr. 2362/98 18 straipsnį *Van Parys* pateikė tris naujas paraiškas (žr. 20 punktą) dėl licencijų importuoti iš Panamos ir kitų valstybių bendrą bananų kiekį, nevirsijantį skirtumo tarp kiekio, dėl kurio jau buvo pateikta paraiška, ir kiekio, kurį ji faktiškai gavo pritaikius sumažinimo koeficientą. Naujosios paraiškos taip pat buvo pritaikyti pirmiau minėtuose Komisijos reglamentuose, būtent Reglamente Nr. 102/1999, nustatyti sumažinimo koeficientai.

15 — OL L 75, p. 18.

16 — 1999 m. balandžio 12 d. ataskaita WT/DS27/RW/ECU „Europos Bendrijos — Bananų importo, prekybos ir distribucijos tvarka“, kurią galima rasti PPO internetinėje puslapyje adresu www.wto.org.

17 — OL L 31, p. 2.

30. Galiausiai 1999 m. kovo 5 d. *Van Parys* pateikė naują paraišką dėl licencijos importuoti 32 224 757 kg bananų iš Ekvadoro. *BIRB* pritaikė Reglamente Nr. 608/1999 numatytą 0,5934 sumažinimo koeficientą ir išdavė licencijas tik šitaip apskaičiuotam kiekiui.

31. 1999 m. vasario 23 d. ir gegužės 21 d. *Van Parys* pateikė du ieškinius *Raad van State* dėl *BIRB* sprendimų neišduoti jai importo licencijų prašomiems kiekiams. Šiuose ieškiniuose ji teigė, kad ginčijami aktai yra neteisėti, nes importą į Bendriją reguliuojantys reglamentai, kuriais pagrįsti ginčijami sprendimai, yra negaliojantys PPO taisyklių atžvilgiu.

32. Manydamas, kad ginčo metu iškilo Bendrijos teisės aktų galiojimo klausimas, *Raad van State* 2002 m. spalio 7 d. Nutartimi nusprendė sustabdyti bylą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos keturis prejudicinius klausimus:

„1) Ar 1993 m. vasario 13 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 404/93 dėl bendro bananų rinkos organizavimo, iš dalies pakeistas 1998 m. liepos 20 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1637/98, 1998 m. spalio 28 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2362/98, nustatantis išsamias Tary-

bos reglamento (EEB) Nr. 404/93 dėl bananų importo į Bendriją įgyvendinimo taisyklės, 1998 m. gruodžio 23 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2806/98 dėl bananų pagal tarifines kvotas ir tradicinių AKR bananų importo licencijų pirmajam 1999 m. ketvirčiui išdavimo ir naujų paraiškų pateikimo, 1999 m. sausio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 102/99 dėl bananų pagal tarifines kvotas ir tradicinių AKR bananų importo licencijų pirmajam 1999 m. ketvirčiui (antras laikotarpis) išdavimo ir 1999 m. kovo 19 d. Reglamentas (EB) Nr. 608/1999 dėl bananų pagal tarifines kvotas ir tradicinių AKR bananų importo licencijų antrajam 1999 m. ketvirčiui išdavimo ir naujų paraiškų pateikimo, vertinami atskirai arba kartu, pažeidžia 1994 m. GATT I straipsnį, XIII straipsnio 1 dalį ir XIII straipsnio 2 dalies d punktą tiek, kiek jie:

— nustatobendrąmaksimalią857700kilogramų bananų kvotą dvylikai valstybių, nurodytų Reglamente Nr. 1637/98 priede („tradiciniai AKR bananai“), ir papildomai dėl to, kad ši kvota neatitinka prekybos paskirstymo, kuriuo siekiama prekybos be apribojimų tiek, kiek ji įtraukta į Reglamentu Nr. 1637/98

nustatytą tvarką, reglamentuojančią bananų importą vien tarifinės kvotos pagrindu,

dūromis ir nesilaiko tarptautinės ginčų nagrinėjimo procedūros metu priimto sprendimo bei, nepaisant priimant Reglamentą Nr. 1637/98 padarytų deklaracijų, nenustato tvarkos, pagal kurią bananų importo licencijos būtų išduodamos „tikriesiems“ importuotojams?

- nustato tarifinę kvotą bendram 2 535 000 tonų kiekiui trečiųjų šalių ir netradicinių AKR bananų atžvilgiu, paskui šią tarifinę kvotą proporcingai paskirsto pagal procentinį dydį, apskaičiuotą remiantis netinkamu laikotarpiu, nes 1994–1996 m. bananų importui jau buvo taikomos ribojančios sąlygos?

- 2) Ar 1 punkte nurodyti reglamentai pažeidžia 1993 m. balandžio 23 d. Europos ekonominės bendrijos ir Kartagenos grupės bei jos valstybių narių bendrojo bendradarbiavimo susitarimo 4 straipsnį tiek, kiek šioje nuostatoje Bendrija įsipareigojo prekyboje su Ekvadoru veikti laikydamasi GATT nuostatų ir šiai valstybei suteikti didžiausio palankumo režimą?

- 4) Ar Komisija, nustatydamą tarifinę kvotą bananų importui ir nesilaikydama Bendrijos įsipareigojimų, kurie nustatyti pagal 1994 m. GATT ir GATS (Bendras susitarimas dėl paslaugų prekybos) susitarimus arba kurie prireikus turi būti laikomi integruotais į Bendrijos teisę kaip pozityviosios teisės taisyklės dėl išreikšto ketinimo bananų importo į Bendriją tvarką suderinti su galiojančiomis PPO sutartimis, peržengė Reglamentu Nr. 404/93, iš dalies pakeistu Reglamentu Nr. 1637/98, suteiktus įgaliojimus?“

- 3) Ar 1 punkte nurodyti Komisijos reglamentai pažeidžia teisėtų lūkesčių apsaugos ir sąžiningumo principus pagal tarptautinę viešąją teisę ir tarptautinius papročius tiek, kiek Komisija nesilaiko Bendrijos įsipareigojimų pagal 1994 m. GATT, piktnaudžiauja teisinėmis proce-

33. Taip iškeltoje byloje rašytines pastabas pateikė ieškovė ir atsakovas pagrindinėje byloje, taip pat Taryba ir Komisija. 2004 m. rugsėjo 21 d. posėdyje tos pačios šalys, išskyrus *BIRB*, taip pat pateikė žodines pastabas.

III — Teisinis vertinimas

A — Dėl pirmojo, trečiojo ir ketvirtąjo prejudicinių klausimų

1) Įžanga

34. Manau, kad pirmasis, trečiasis ir ketvirtasis klausimai turėtų būti nagrinėjami kartu, nes, atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes, jie yra glaudžiai tarpusavyje susiję. Klausimas dėl PPO taisyklių pažeidimo negali būti vertinamas neatsižvelgiant į tai, kad kompetentingos šios organizacijos institucijos šiuo klausimu yra priėmusios du sprendimus ir kad Bendrijos teisės aktų leidėjas yra ėmęsis priemonių dėl pirmojo iš šių sprendimų. Be to, nagrinėjamoje byloje svarbiausia yra tai, ar PPO taisyklės atitinka Bendrijos bananų importo tvarka apskritai, nesvarbu, kuri konkrečiai institucija yra atsakinga už tų taisyklių galimai šios tvarkos neatitinkančias nuostatas.

35. Todėl siūlau pirmąjį, trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus sujungti ir performuluoti taip:

Ar ES Tarybos ir Komisijos kompetencijos ribose priimtose priemonėse turi būti laikomos neteisėtomis Bendrijos teisės požiūriu, kai

DSB sprendime nustatyta, kad ankstesnė Bendrijos bananų importo tvarka neatitinka PPO taisyklių, ir Bendrija, siekdama šį DSB sprendimą įvykdyti, priėmė naujus teisės aktus, o DSB konstatavo, kad ir naujoji tvarka neatitinka šių taisyklių?

2) Bendrijos teismo praktika dėl PPO taisyklių pasekmių

36. Kaip gerai žinoma, Teisingumo Teismas neretai turėdavo progą išsakyti nuomonę dėl PPO (GATT) taisyklių pasekmių Bendrijos teisės sistemai, kurias reikia pripažinti. Komisijos, Tarybos ir BIRB teigimu, iš šios Teisingumo Teismo praktikos aiškiai matyti, kad atsakymas į klausimus nagrinėjamoje byloje turėtų būti neigiamas. *Van Parys* mano priešingai – kad, atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes, atsakymas į klausimus turėtų būti teigiamas.

37. Todėl man atrodo tikslinga iš pradžių trumpai priminti šią Teisingumo Teismo praktiką ir joje suformuluotas išvadas, o toliau apsvarstyti galimą šios praktikos reikšmę, atsižvelgiant į neabejotinus nagrinėjamos bylos ypatumus.

a) Sprendimas Portugalija prieš Tarybą

38. Siūlau nenagrinėti sprendimų, kurie buvo paskelbti dar iki PPO įsteigimo, o pradėti nuo gerai žinomo sprendimo *Portugalija prieš Tarybą*¹⁸ priminimo, kuriame Teisingumo Teismas apibrėžė savo poziciją dėl PPO teisės pasekmių Bendrijos teisės sistemai.

39. Kaip yra gerai žinoma, šioje byloje Portugalija pateikė ieškinį Teisingumo Teismui, prašydama panaikinti Tarybos sprendimą dėl Susitarimų memorandumų sudarymo tarp Bendrijos ir Pakistano bei Bendrijos ir Indijos dėl rinkos prieinamumo tekstilės gaminiais¹⁹. Nagrinėjamai bylai svarbu, kad vienas iš Portugalijos vyriausybės pateiktų ieškinio pagrindų buvo tas, jog sprendimas prieštarauja PPO taisyklėms. Taigi Teisingumo Teismo buvo paprašyta įvertinti Bendrijos antrinio teisės akto teisėtumą PPO taisyklių atžvilgiu.

40. Teisingumo Teismas savo sprendime išreiškė tokią nuomonę:

— „pagal viešosios tarptautinės teisės principus“ Susitariančiųjų Šalių teismai „ir būtent Teisingumo Teismas savo kompetencijos pagal EB sutartį ribose“ privalo spręsti, kokias pasekmes susitarimo nuostatos turi Susitariančiųjų Šalių vidaus teisės sistemos, nebent ši klausimą reglamentuoja pats susitarimas²⁰,

— pagal tarptautinę teisę „kiekvienas susitarimas turi būti vykdomas *bona fide* ir kiekviena Susitariančioji Šalis turi „nustatyti teises priemones, kurios būtų tinkamos šiam tikslui pasiekti jos teisinėje sistemoje, nebent susitarimas, aiškinamas atsižvelgiant į jo dalyką ir tikslą, pats nurodo šias priemones“²¹,

— PPO susitarimai nenustato tokių priemonių²², nes, nepaisant to, jog ginčų sprendimo mechanizmas yra tvirtesnis nei mechanizmas, numatytas pagal pirmiau galiojusią sistemą, t. y. 1947 m. GATT, sistema pagal šiuos susitarimus teikia „didelę reikšmę šalių deryboms“²³. Faktiškai pagal DSU (žr. 7 punktą) svarbiausias ginčų sprendimo mechanizmo tikslas — užtikrinti, kad būtų atšauktos priemonės, kurios ne-

18 — 1999 m. lapkričio 23 d. Sprendimas *Portugalija prieš Tarybą* (C-149/96, Rink. p. I-8395).

19 — 1996 m. vasario 26 d. Tarybos sprendimas 96/386/EB (OL L 153, p. 47).

20 — Minėto sprendimo *Portugalija prieš Tarybą* 34 punktą. Žr. taip pat 1982 m. spalio 26 d. sprendimą *Kuyferberg* (104/81, Rink. p. 3641, 17 punktą).

21 — Minėto sprendimo *Portugalija prieš Tarybą* 35 punktą.

22 — Ten pat, 41 punktą.

23 — Ten pat, 36 punktą.

atitinka PPO taisyklių (DSU 3 straipsnio 7 dalis), tačiau *kaip laikina priemonė* iki taisyklių neatitinkančios priemonės atšaukimo gali būti taikomos nuostatos dėl kompensacijos²⁴,

— „jeigu būtų reikalaujama, kad teisminės institucijos netaikytų vidaus teisės taisyklių, kurios neatitinka PPO sutarčių, Susitariančiųjų Šalių teisės aktų leidybos arba vykdomosios institucijos nebetektų (DSU) 22 straipsnyje numatytos galimybės susitarti derybų keliu, *netgi ir laikinai*“²⁵,

— kaip ir 1947 m. GATT, PPO susitarimai išlieka pagrįsti „derybų principu, pagal kurį deramasi siekiant sudaryti susitarimus, kurie būtų grindžiami abipusiškumo ir naudingumo visoms šalims principu, ir taip Bendrijos požiūriu (jie) skiriasi nuo susitarimų tarp Bendrijos ir trečiųjų valstybių, kuriose įtvirtintas tam tikras įsipareigojimų disbalansas“²⁶,

— be to, svarbiausios Bendrijos prekybos partnerės yra nusprendusios, kad PPO

susitarimai nepriskiriami taisyklėms, taikytinoms kontroliuojant jų vidaus teisės taisyklių teisėtumą²⁷. Bendrijos teisės sistema turi vadovautis tuo pačiu požiūriu, nes „abipusiškumo šiuo klausimu nebuvimas <...> PPO susitarimų atžvilgiu <...> gali lemti nevienodą PPO taisyklių taikymą“. Tai faktiškai atimtų „iš Bendrijos teisės aktų leidybos arba vykdomųjų institucijų veiksmų laisvę, kuria naudojasi panašios Bendrijos prekybos partnerių institucijos“²⁸,

— iš to išplaukia, kad „atsižvelgiant į PPO susitarimų pobūdį ir struktūrą, šie susitarimai iš esmės nepriskiriami normoms, kurių atžvilgiu Teisingumo Teismas kontroliuoja Bendrijos institucijų priimtų aktų teisėtumą“²⁹,

— be to, kai kurios konkrečios situacijos, jau nustatytos 1947 m. GATT atžvilgiu, yra išimtis iš ką tik aptartos taisyklės. Tai atvejai, kai „Bendrija ketino įgyvendinti konkretų priimtą įsipareigojimą PPO

24 — Ten pat, 37 punktas. Paryškinta mano.

25 — Ten pat, 40 punktas. Paryškinta mano.

26 — Ten pat, 42 punktas.

27 — Ten pat, 43 punktas.

28 — Ten pat, 45 ir 46 punktai.

29 — Ten pat, 47 punktas.

arba kai Bendrijos priemonė tiesiogiai daro nuorodą į konkrečias PPO susitarimų nuostatas³⁰.

b) Sprendimas Nyderlandai prieš Parlamentą ir Tarybą

41. Kaip gerai žinoma, sprendimas *Portugalija prieš Tarybą* sukėlė įvairių teisės doktrinos atstovų reakcijų ir kartais netgi didelį nepritarimą. Kai kurie iš jų tvirtai mano, kad PPO taisyklės gali būti laikomos Bendrijos priemonių teisėtumo kriterijumi³¹.

30 — Ten pat, 49 punktas. Šias dvi „išimtis“ Teisingumo Teismas pirmą kartą paminėjo atitinkamai 1991 m. gegužės 7 d. Sprendime *Nakajima prieš Tarybą* (C-69/89, Rink. p. I-2069, 31 punktas) ir 1989 m. birželio 22 d. Sprendime *Fediot prieš Komisiją* (70/87, Rink. p. 1781, 19–22 punktai).

31 — Primeniu, kad po išsamios analizės tokią pačią nuomonę savo išvadoje šioje byloje pateikė generalinis advokatas A. Saggio. Jo teigimu, iš tikrųjų PPO susitarimai dėl „savo tarptautinių sutarčių statuso yra privalomi visoms institucijoms (pagal EB sutarties 300 straipsnio 7 dalį) ir dėl šios priežasties yra Bendrijos teisės šaltinis, o tai reiškia, jog, pirma, Teisingumo Teismas turi pareigą užtikrinti, kad Bendrijos institucijos <...> laikytųsi šių sutarčių“ (20 punktas), juolab kad daugelio (PPO) susitarimų nuostatos sukuria besąlygiškas pareigas ir draudimus ir apima konkrečius Susitariančiųjų Šalių prišimtus įsipareigojimus savitarpio santykiuose“ (19 punktas). Tam, kad būtų išvengta nuogastavimų, jog tokia išvada galėtų lemti Bendrijos interesus, generalinis advokatas siekė klausimą dėl PPO taisyklių poveikio Bendrijos teisės sistemai „atsikirti“ nuo klausimo dėl tiesioginio šių taisyklių taikymo ir dėl to, ar jos gali suteikti „asmenims teises, kuriomis šie gali remtis teismuose“. Iš tikrųjų, jo nuomone, pripažinimas, kad PPO taisyklės gali turėti tokių pasekmių, nebūtinai reiškia, kad jomis galima remtis teismuose. „Kad šis poveikis atsirastų <...>, turi būti aišku iš bendro sutarties konteksto, jog jos nuostatomis galima remtis teismuose“. Todėl „tarptautinės sutarties nuostata gali būti laikoma ne tiesioginio veikimo, tačiau tai nėra pagrindas pripažinti, kad ji nėra privaloma Bendrijos institucijoms ir todėl nėra teisėtumo kriterijus (Bendrijai)“ (18 punktas).

42. Savo išvadoje neketinu aptarinėti šio sprendimo kritikos, tačiau pažymiu, kad ji neprivertė Teisingumo Teismo pakeisti savo pozicijos. Priešingai, ta pozicija buvo aiškiai patvirtinta vėliau sprendime *Nyderlandai prieš Parlamentą ir Tarybą*³².

43. Nagrinėjamai bylai aktualu yra tai, kad minėtoje byloje vyriausybė ieškovė teigė, jog 1998 m. liepos 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/44/EB dėl teisinės biotechnologinių išradimų apsaugos (toliau – Direktyva 98/44)³³ nustatė valstybėms narėms pareigas, nesuderinamas su pareigomis pagal jų tarptautinius įsipareigojimus, konkrečiai kalbant, pagal PPO sutartį ir Biologinės įvairovės konvenciją (toliau – BĮK)³⁴.

44. Šios bylos sprendime Teisingumo Teismas aiškiai patvirtino, kad „Bendrijos akto teisėtumas <...> (negali) būti vertinamas (PPO susitarimų) atžvilgiu, atsižvelgiant į jų pobūdį ir struktūrą.“ Tačiau norėdamas savo nuomonę paaiškinti ir pagrįsti, jis pridūrė, kad „tokia taisyklė negali būti taikoma BĮK, kuri, skirtingai nei PPO sutartis, nėra griežtai grindžiama *abipusiškumo ir naudingumo visoms šalims principu* <...>. Net jeigu <...> BĮK įtvirtintos ne tiesioginio veikimo nuo-

32 — 2001 m. spalio 9 d. Sprendimas *Nyderlandai prieš Parlamentą ir Tarybą* (C-377/98, Rink. p. I-7079).

33 — OL L 213, p. 13.

34 — Biologinės įvairovės konvencija, pasirašyta 1992 m. birželio 5 d. Rio de Ženeiro, patvirtinta Europos bendrijos vardu 1993 m. spalio 25 d. Tarybos sprendimu 93/626/EEB (OL L 309, p. 1).

status, t. y. nesukuriančios teisių, kuriomis asmenys gali tiesiogiai remtis teismuose, *ši aplinkybė neužkerta kelio teismui kontroliuoti Bendrijos, šios sutarties šalies, įsipareigojimų laikymosi* (1998 m. birželio 16 d. Sprendimas *Racke*, C-162/96, Rink. p. I-3655, 45, 47 ir 51 punktai)³⁵.

45. Taigi, Teisingumo Teismo nuomone, susitarimų, kurie nėra grindžiami abipusiškumo ir naudingumo visoms šalims principu, nuostatos gali būti laikomos teisėtumo kriterijumi net tuo atveju, jeigu jos nesukuria asmenims teisių. Priešingai, susitarimų, kurie (kaip PPO susitarimų) yra grindžiami abipusiškumo ir naudingumo visoms šalims principu, nuostatos ne tik nėra tiesioginio veikimo, bet ir iš esmės jos negali būti laikomos Bendrijos priemonių teisėtumo kriterijumi³⁶.

3) DSB sprendimų pasekmių problema

a) DSU sistema

46. Kadangi tai buvo pasakyta apie pačias PPO taisykles apskritai, dabar reikia atsakyti į

klausimą, ar ta pati išvada taikoma ir tuomet, kai DSB sprendime arba rekomendacijoje yra konstatuota, kaip ir nagrinėjamu atveju, kad tam tikros Bendrijos priemonės neatitinka šių taisyklių.

47. Tačiau prieš nagrinėjant šį klausimą, būtų naudinga trumpai apžvelgti pagrindinius pagal DSU įsteigtos PPO ginčų sprendimo sistemos ypatumus tiek, kiek jie svarbūs nagrinėjamai bylai.

48. Pirmiausia pažymiu, kad, kaip Teisingumo Teismas pripažino sprendime *Portugalija prieš Tarybą*, ši sistema skiriasi nuo GATT nuostatų „tuo, kad (ja) sustiprinama apsaugos priemonių sistema ir ginčų sprendimo mechanizmas“ (36 punktas), siekiant suteikti „daugiašalei prekybos sistemai saugumą ir (leisti) ją prognozuoti“ (DSU 3 straipsnio 2 dalis).

49. Šis tikslas iš esmės pasiekiamas todėl, kad sistema yra sukurta taip, jog pakeistų kitus ginčų sprendimo mechanizmus ir jog būtų privaloma šalims (kurios įsipareigoja nesiimti vienašalių veiksmų prieš kitų šalių narių priimtas priemones, jų nuomone, neatitinkančias PPO susitarimų, ir kurios „laikosi šio susitarimo taisyklių ir tvarkos“ (DSU 23 straipsnio 1 dalis)); todėl, kad ji yra

35 — Minėto sprendimo *Nyderlandai prieš Parlamentą ir Tarybą* 52–54 punktai. Paryškinta mano.

36 — Primenu, kad tos pačios pozicijos Teisingumo Teismas laikėsi 2001 m. gegužės 2 d. Nutartyje *OGT Fruchthandels-gesellschaft* (C-307/99, Rink. p. I-3159). Vėliau pakalbėsiu apie tai išsamiau.

kur kas labiau struktūrizuota ir veiksminga (pakanka pasakyti, kad, skirtingai nuo GATT, kolegijų ataskaitų nebeturi vieningai patvirtinti visos Susitariančios Šalys; tačiau šios ataskaitos tvirtinamos pagal neigiamo sutarimo sistemą, pagal kurią tam, kad būtų užkirstas kelias priimti DSB sprendimą, patvirtinantį kolegijos arba Apeliacinio komiteto ataskaitą, būtinas vieningas visų PPO šalių narių, įskaitant apeliančią, balsavimas prieš (DSU 16 straipsnio 4 dalis ir 17 straipsnio 14 dalis)); arba todėl, kad procedūros yra išsamesnės, o sprendimų poveikis tiksliau apibrėžtas.

komitetui (DSU 16 straipsnio 4 dalis). Šiuo atveju Apeliacinis komitetas taip pat turi pateikti ataskaitą DSB.

51. Jeigu kolegijos arba Apeliacinio komiteto ataskaita patvirtinama, DSB sprendimas šalis yra privalomas ir jos turi „besąlygiškai“ jį priimti (DSU 17 straipsnio 14 dalis), nes pagal DSU „spartus“ DSB sprendimų vykdymas yra „esminis“ dalykas, siekiant užtikrinti veiksmingą ginčų sprendimą (DSU 21 straipsnio 1 dalis). Tik tuomet, jeigu jų neįmanoma įvykdyti „nedelsiant“, atitinkama PPO šalis narė turi pakeisti savo teisės aktus per „pagrįstą laikotarpį“. Šį laikotarpį, kuris neturi viršyti 15 mėnesių, siūlo atitinkama šalis narė ir patvirtina DSB, arba dėl jo susitaria pačios šalys, arba, jeigu susitarti nepavyksta, jis nustatomas „privalomo“ arbitražo keliu (DSU 21 straipsnio 3 dalis).

50. Būtent dėl šio paskutinio aspekto pažymiu, kad šalis narė, mananti, jog kitos šalies narės priimtos priemonės sumažina tiesiogiai arba netiesiogiai pagal PPO susitarimus jos gaunamą naudą, pirmiausia privalo imtis visų pastangų, tiesiogiai arba padedant PPO generaliniam direktoriui, su šia kita šalimi rasti sprendimą (DSU 3–5 straipsniai). Jeigu bendro sprendimo priimti nepavyksta, ji gali kreiptis į DSB, kad klausimas būtų perduotas kolegijai. Toliau kolegija pateikia ataskaitą DSB, ir ši gali šią ataskaitą patvirtinti, nebent ginčo šalis nusprendžia pateikti apeliaciją PPO įsteigtam nuolatiniam Apeliaciniam

52. Panašiai, jeigu nesutariama dėl šalies narės, kuriai skirtas sprendimas, priimtų priemonių tinkamumo arba jų atitikties PPO susitarimams, DSU numatyta, kad ir toliau gali būti naudojamos pirmiau aprašytomis ginčų sprendimo procedūromis, įskaitant, kai tai yra įmanoma, klausimo perdavimą pirmajai kolegijai (DSU 21 straipsnio 5 dalis).

53. Jeigu šalis narė, kuriai skirtas DSB sprendimas, neįvykdo jo per pirmiau minėtą „pagrįstą laikotarpį“, gali būti taikoma kompensacija arba atsakomosios priemonės, tačiau šios priemonės „rečiau taikytinos negu rekomendacijos <...> visiškas įgyvendinimas“ (DSU 22 straipsnio 1 dalis).

54. Be to, tokios priemonės yra laikinos ir taikomos tik iki: i) nesuderinamos priemonės pašalinimo; ii) kol šalis narė, privalanti įgyvendinti sprendimą, pateikia jį dėl kitų šalių gaunamos naudos sumažinimo; arba iii) tol, kol pasiekiamas abiem pusėms priimtinas sprendimas (DSU 22 straipsnio 8 dalis).

55. Bet kuriuo atveju DSB ir toliau prižiūri, kaip įgyvendinami jos priimti sprendimai (DSU 22 straipsnio 8 dalis), nes pasirinkta išeitis vis tiek turi atitikti šiuos sprendimus ir apskritai PPO taisykles³⁷.

37 — Pagal DSU 3 straipsnio 5 dalį „Visi sprendimai dėl klausimų, kilusių pagal (PPO) susitarimų konsultacijų ir ginčų sprendimo nuostatas <...>, turi atitikti tas sutartis ir nepanaikinti bei nesumažinti naudos, kurią šalis narė gauna pagal tuos susitarimus, ir netrukdyti siekti bet kokių tuose susitarimuose numatytų tikslų“ (paryškinta mano).

56. Galiausiai, kaip Teisingumo Teismas pastebėjo savo sprendime *Portugalija prieš Tarybą*, naujoji sistema vis tiek „teikia didelę reikšmę šalių deryboms“ (36 punktas) ir tokios derybos gali tęstis netgi priėmus DSB sprendimą, siekiant nustatyti abipusiai priimtina kompensaciją (39 punktas). Taip pat pridurčiau, kad toje byloje (tačiau taip nėra nagrinėjamoje byloje) bent jau teoriškai būtų buvę įmanoma pasiekti sprendimą, pagal kurį atitiktis PPO taisyklėms būtų buvusi atkurta nepašalinus ginčijamos priemonės.

57. Tai vis dar būtų DSB sprendimo įgyvendinimo būdas, nors ir ypatingas, tačiau teisėtas. Tai yra, netgi tokiu atveju sprendimas galiausiai vis tiek turėtų pasekmes, net jeigu jos būtų tik šalių laisvės apribojimas derybų keliu ieškoti alternatyvių sprendimų; dar kartą pakartosiu, kad tokie sprendimai taip pat turi atitikti PPO taisykles, taigi ir DSB sprendimą. Šia prasme generalinis advokatas S. Alber yra teisus teigdamas, kad „nėra jokio kito pasirinkimo, kaip tiksliai įgyvendinti DSB rekomendacijas arba sprendimus“, ir kad jų „negalima išvengti šalių derybomis“³⁸.

38 — 2003 m. gegužės 15 d. generalinio advokato S. Alber išvada byloje *Biret International prieš Tarybą* (2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimas, C-93/02 P, Rink. p. I-10497, išvados 81 punktas).

b) Sprendimas *Biret*. Ižanga

58. Tai konstatavus, reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas ne kartą yra pareiškęs savo nuomonę dėl DSB sprendimų pasekmių, tačiau jo pareiškimai šiuo klausimu nėra tokie aiškūs ir tikslūs kaip pirmiau nagrinėti pareiškimai dėl PPO taisyklių pasekmių.

59. Šiuo atžvilgiu ypač svarbi byla *Biret*³⁹, kurioje šis klausimas buvo aiškiai pateiktas nagrinėti Teisingumo Teismui.

60. Kaip visuotinai žinoma, nepaisant PPO susitarimų, ir būtent Sutarties dėl sanitarinių ir fitosanitarinių priemonių taikymo (toliau – SFS sutartis)⁴⁰ įsigaliojimo, Bendrijos teisės nuostatos, draudžiančios mėsos ir mėsos produktų su tam tikrais hormonais importą⁴¹, buvo ne tik paliktos galioti, tačiau

netgi sugriežtintos priėmus direktyvą 96/22/EB⁴². Klausimas buvo perduotas DSB, ir 1998 m. vasario 13 d. ji patvirtino ataskaitą, kurioje konstatuota, kad draudimas neatitiko SFS sutarties⁴³, ir Bendrijai buvo nurodyta iki 1999 m. gegužės 13 d. įvykdyti DSB rekomendacijas.

61. Manydama, kad ginčijamos priemonės jai padarė žalą, *Biret International SA* (toliau – *Biret*) pareiškė ieškinį Pirmosios instancijos teisme pagal EB 235 ir 288 straipsnius, prašydama priteisti iš Bendrijos minėtos žalos atlyginimą. Ieškovė būtent tvirtino, kad aptariamąs Bendrijos priemones neteisėtos, nes pažeidžia pirmiau minėtą DSB sprendimą.

62. Pirmosios instancijos teismas atmetė ieškinį remdamasis tuo, kad „sprendimas (buvo) neišvengiamai ir tiesiogiai susijęs su ieškinio pagrindu, kuriuo teigiama, jog pažeista SFS sutartis, ir dėl šios priežasties į sprendimą galėtų būti atsižvelgiama tik tuomet, jeigu Bendrijos teismas, nagrinėdamas ieškinio pagrindą dėl aptariamų direktyvų negaliojimo, nustatytų, kad Sutartis yra tiesioginio veikimo“⁴⁴. Vis dėlto teismas, aiškiai nurodęs pirmiau minėtą Teisingumo

39 — Minėtas sprendimas *Biret International prieš Tarybą*. Tą patį situacija taip pat buvo svarstoma byloje *Biret et Cie prieš Tarybą*, kurioje tą pačią dieną Teisingumo Teismas priėmė sprendimą (C-94/02 P, Rink. p. I-10565). Toliau remsiuosi tik sprendimu *Biret International prieš Tarybą*.

40 — OL L 336, 1994 m., p. 40.

41 — 1981 m. liepos 31 d. Tarybos direktyva 81/602/EEB dėl tam tikrų hormoninių poveikį turinčių medžiagų ir bet kurių tirosatinį poveikį turinčių medžiagų uždraudimo (OL L 222, p. 32) ir 1988 m. kovo 7 d. Tarybos direktyva 88/146/EEB, draudžianti naudoti gyvulininkystėje tam tikras medžiagas, darančias hormoninį poveikį (OL L 70, p. 16).

42 — 1996 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 96/22/EB dėl draudimo vartoti gyvulininkystėje tam tikras medžiagas, turinčias hormoninį ar tirosatinį poveikį, bei beta antagonistus ir dėl Direktyvų 81/602/EEB, 88/146/EEB ir 88/299/EEB panaikinimo (OL L 125, p. 3).

43 — Žr. 1998 m. sausio 16 d. Apeliacinio komiteto ataskaitą WT/DS26/AB/R, WT/DS48/AB/R „Bendrijos priemonės, susijusios su mėsa ir mėsos produktais“, kurią 1998 m. vasario 13 d. patvirtino DSB ir kurią galima rasti PPO internetiniame puslapyje adresu www.wto.org.

44 — 2002 m. sausio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *Biret International prieš Tarybą*, (T-174/00, Rink. p. II-17, 67 punktas).

Teismo praktiką, priėjo prie išvados, kad „(iš) šiuo metu aiškiai nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos išplaukia“⁴⁵, jog PPO susitarimai nėra tiesioginio veikimo ir jog dėl šios priežasties ieškovas negali remtis SFS sutarties pažeidimu.

prievartos priemonių. Todėl aplinkybė, kad DSB sprendimai negali būti įvykdyti, nėra svari priežastis Teisingumo Teismui jų nevykdyti, kadangi nevykdymas „nėra teisėta galimybė“⁴⁶.

c) Generalinio advokato S. Alber išvada

63. Visiškai priešingo požiūrio laikėsi generalinis advokatas S. Alber byloje pagal apeliacinį skundą dėl Pirmosios instancijos teismo sprendimo. Šiuo klausimu jis pateikė išsamius ir pagrįstus argumentus, kurių tik svarbiausius aspektus priminsiu toliau.

64. Apibendrinęs PPO ginčų sprendimo sistemą panašiai, kaip jau išdėsciau pirmiau (žr. 48 punktą ir toliau), jis pabrėžia, kad DSB sprendimai yra privalomi bent jau ta prasme, kad, kaip jau sakiau, jų negalima išvengti šalių derybomis. Galimi atvejai, kai tokie sprendimai nevykdomi dėl prekybos politikos priežasčių. Tačiau galiausiai tokie atvejai priklauso tik nuo to, kad tokie sprendimai negali būti įvykdyti, nes jie priskirtini tarptautinei teisei, kuri iš esmės nepripažįsta

65. Užuoat palaikydamas galimą, tačiau ne-teisėtą prekybos politikos priemonę, Teisingumo Teismas turėtų palaikyti teisėtumo principą ir pripažinti, kad DSB sprendimai yra privalomi, bent jau kai pasibaigia laikotarpis, skirtas jiems įgyvendinti⁴⁷.

66. Generalinis advokatas S. Alber neneigia, kad šis siūlymas galėtų būti kritikuotinas remiantis „abipusiškumo“ principu, nes viena šalis (šiuo atveju Bendrija) PPO taisyklėms pripažintų poveikį, kurio jos neturi Bendrijos prekybos partnerių teisinėse sistemose, taigi būtų susilpninta Bendrijos padėtis PPO prekybos srityje. Vis dėlto jis pažymi, kad Teisingumo Teismas sprendime *Kupferberg* konstatavo, jog tai, kad vienos iš šalių teismai tam tikras (tarptautinio) susitarimo nuostatas pripažįsta tiesiogiai taikomomis, savaime dar nereiškia, kad tarp Susitariančiųjų Šalių nėra abipusiškumo⁴⁸.

45 — Ten pat, 61 punktas.

46 — Išvada minėtoje byloje *Biret International prieš Tarybą*, 86 punktas.

47 — Ten pat, 85–88 punktai.

48 — Minėtas sprendimas *Kupferberg*, 18 punktas.

67. Be to, jis teigia, kad „iš tikrųjų tai yra prekybos politikos klausimas, pridengtas teisine „abipusiškumo principo“ skraiste“, netgi, kalbant dar griežčiau, vien pretekstas nevykdyti pareigos, kurią oficialiai patvirtino kompetentinga institucija.

68. Faktiškai Bendrijos padėtis prekybos srityje siūlomu sprendimu susilpninta nebus, nes kitoms šalims narėms pažeidus PPO susitarimus Bendrija galėtų pradėti ginčų sprendimo procedūrą ir pareikalauti, kad jos įgyvendintų DSB sprendimą. Jeigu atsirastų pusiausvyros sutrikimų dėl to, kad viena šalis įgyvendina DSB sprendimą, o kita – ne, pusiausvyrą galėtų būti atkurta taikant kompensaciją ir atsakomąsias priemones, įtvirtintas tarptautinėje teisėje ir būtent – PPO taisyklėse.

69. Generalinis advokatas pastebi, kad siūlomas sprendimas taip pat neriboja Bendrijos institucijų veiksmų laisvės pasirenkant konkrečius būdus DSB sprendimams įgyvendinti, nes šie būdai visuomet paliekami tų institucijų diskrecijai, žinoma, su sąlyga, kad jie pasireiškia priemonėmis, suderinamomis su įsipareigojimais pagal PPO taisykles.

70. Galiausiai „žalos padėčiai prekybos srityje galimybė atsiranda tik tuomet, jeigu manoma, kad ginčo šalys gali susitarti palikti galioti PPO teisei prieštaraujančias taisykles. Vis dėlto, kaip jau išaiškinta, taip nėra“⁴⁹.

71. Generalinio advokato teigimu, iš to išplaukia, kad Teisingumo Teismas taiko teisėtumo principą tik tuomet, jeigu pripažįsta, kad DSB sprendimai ir rekomendacijos gali būti laikomi Bendrijos veiksmų teisėtumo kriterijumi, kai yra pasibaigęs šių sprendimų ir rekomendacijų įgyvendinimo laikotarpis⁵⁰.

72. Taigi, kaip matyti, generalinis advokatas iš Teisingumo Teismo išreikštos ir pirmiau aprašytos nuomonės dėl PPO taisyklių, priešingai nei Pirmosios instancijos teismas, automatiškai nepadaro išvados, kad net jeigu DSB yra priėmęs sprendimą, tokie sprendimai negali būti laikomi Bendrijos priemonių teisėtumo kriterijumi. Priešingai, jis mano, kad lemiantis argumentas priešingos išvados naudai – tai, kad tokiais atvejais ima veikti PPO šalių narių pareigas apibrėžiantys mechanizmai, o tai atitinkamai reiškia tokių

49 – Išvada minėtoje byloje *Biret International prieš Tarybą*, 97–102 punktai (cituojama 102 punkto ištrauka).

50 – Ten pat, 103 punktas. Generalinis advokatas šioje išvadoje siūlė, kad *Biret* ieškiny, pareikštas Bendrijai dėl žalos atlyginimo, būtų pripažintas priimtina remiantis tuo, jog Bendrijos elgesys buvo neteisėtas, nes pažeidė PPO taisykles.

pareigų sukonkretinimą tam tikru atveju ir atitinkamoms šalims tenkančią pareigą kad ir pirmiau apibūdintomis konkrečiomis formomis įvykdyti DSB sprendimus.

73. Prie gausių generalinio advokato argumentų neturiu ko pridurti. Galėčiau pasakyti nebent tai, kad jiems pritarti. Remdamasis pirmiau pateikta analize, taip laikausi nuomonės, kad „teisinėje Bendrijoje“ DSB sprendimai turi būti laikomi Bendrijos priemonių teisėtumo kriterijumi ir kad dėl šios priežasties Teisingumo Teismas, remdamasis abejotinos galios pasvarstymais, neturėtų pritarti teisiniams argumentams, vedantiems prie priešingos išvados.

d) Teisingumo Teismo vertinimas

74. Mano nuomone, šią išvadą netiesiogiai patvirtina (arba bent jau iš principo nepaneigia) Teisingumo Teismo sprendimas *Biret*, kuriame pateiktos įdomios (jeigu ne palaikančios) gairės dėl šioje išvadoje mano išdėstyto požiūrio⁵¹.

75. Teisybė, kad Teisingumo Teismas galiausiai atmetė *Biret* apeliacinį skundą dėl to, ką būtų galima apibūdinti kaip laikinas priežastis, susijusias su šia konkrečia byla, todėl jam neteko tiesiogiai išsakyti nuomonės dėl DSB sprendimų pasekmių⁵². Tad svarbu, kad reikšmingiausiuose sprendimo motyvų punktuose Teisingumo Teismas kritikavo tai, jog paprašytas šiuo konkrečiu klausimu priimti sprendimą Pirmosios instancijos teismas to nepadare ir DSB sprendimams mechanškai pritaikė sprendime *Portugalija prieš Tarybą* išdėstytus principus dėl PPO taisyklių.

76. Teisingumo Teismas konstatavo, kad nagrinėjant teisinį pagrindą dėl SFS sutarties pažeidimo tokios argumentacijos nepakanka. Jo teigimu, „Pirmosios instancijos teismas toliau turėjo atsakyti į argumentą, kad 1998 m. vasario 13 d. DSB sprendimo teisinės pasekmės Europos bendrijos atžvilgiu iškėlė abejonių dėl Teisingumo Teismo išvados, jog PPO taisyklės nėra tiesioginio veikimo, ir davė pagrindą Bendrijos teismams kontroliuoti Direktyvų 81/602, 88/146 ir 96/22 teisėtumą, atsižvelgiant į šias taisykles“⁵³.

51 — Ir iš tiesų toks požiūris buvo patvirtintas 1999 m. spalio 14 d. Sprendime *Atlanta prieš Europos bendriją* (C-104/97 P, Rink. p. I-6893, ypač jos 19–22 punktai). Vis dėlto visiškai priešingos nuorodos pateikiamos nutartyje *OGT Fruchtanbaudungsgesellschaft*, tačiau apie tai išsamiau pakalbėsiu vėliau (žr. 93 punktą ir toliau).

52 — Faktiškai Teisingumo Teismas nustatė, kad, atsižvelgiant į tai, jog Bendrija pareiškė PPO ketinanti įgyvendinti įsipareigojimus ir kad tam jai būtinas pagrįstas laikotarpis, šiam tikslui pagal DSU 21 straipsnio 3 dalį jai buvo suteiktas 15 mėnesių laikotarpis, pasibaigęs 1999 m. gegužės 13 dieną. Todėl Teisingumo Teismas konstatavo, kad „bet kuriuo atveju iki 1999 m. gegužės 13 d. Bendrijos teismai (negalėjo) kontroliuoti atitinkamų Bendrijos priemonių <...>, nepadarydami (šio termino) neveiksmingo“ (62 punktas, paryškinta mano).

53 — 57 punktas, paryškinta mano.

77. Kitaip tariant, Teisingumo Teismas kritikavo Pirmosios instancijos teismą už tai, kad šis klausimo dėl DSB sprendimų pasekmių ir ginčijamų Bendrijos priemonių atitikties šiems sprendimams neišskyrė kaip skirtingos ir savarakiškos problemos, taigi ir už tai, kad šios problemos neišnagrinėjo.

78. Nenorėdamas spėlioti Teisingumo Teismo ketinimų, turiu pažymėti, kad jeigu Bendrijos teismai būtų konstatavę, jog teismo praktika dėl PPO taisyklių turi būti automatiškai taikoma DSB sprendimams, nebūtų jokio pagrindo kritikuoti Pirmosios instancijos teismą už šios teismo praktikos taikymą būtent tokiems atvejams. Be to, jeigu dvi situacijos nėra tapačios (kaip pakankamai aiškiai rodo ši kritika), būtų pagrįsta manyti, jog šis skirtumas turi būti suprastas tik kaip palaikantis išvadą, jog DSB sprendimai turi tas pačias pasekmes, kokių ankstesnė teismo praktika nepripažino PPO taisyklėms.

e) Taikymas nagrinėjamoje byloje

79. Nepaisant to, ar Teisingumo Teismo ketinimai turi būti aiškinami tokiu būdu, kaip išdėstytasis, ar ne, mano nuomone, nagrinėjamai bylai svarbu yra tai, kad sprendimas *Biret* bet kuriuo atveju nepaneigė generalinio advokato S. Alber nuomonės.

Kaip jau minėjau, aš manau, kad šiai nuomonei reikėtų pritarti, todėl leidžiu sau vėl ją palaikyti nagrinėjamomis aplinkybėmis ir taikyti nagrinėjamoje byloje.

80. Konkrečiai kalbant, tai reiškia, kad reikia nustatyti, ar nagrinėjamoje byloje buvo priimtas DSB sprendimas, ir ar šaliai, kuriai skirtas sprendimas (šiuo atveju Bendrijai), suteiktas pagrįstas laikotarpis suderinti savo teisės aktus su PPO taisyklėmis pasibaigė šiai nesiėmus atitinkamų veiksmų, o tai reiškia, kad tokiu atveju DSB sprendimas bus laikomas atitinkamų Bendrijos priemonių teisėtumo kriterijumi.

81. Nagrinėjamu atveju jau esu paaiškinęs, kad 1997 m. rugsėjo 25 d. DSB sprendime buvo konstatuota, jog Reglamentu Nr. 404/93 įtvirtinta Bendrijos tvarka neatitiko PPO taisyklių, ir Bendrijai buvo suteiktas 15 mėnesių ir vienos savaitės laikotarpis⁵⁴ (pasibaigęs 1999 m. sausio 1 d.) sprendimui įvykdyti. Per šį laikotarpį Taryba Reglamentą Nr. 404/93 iš dalies pakeitė Reglamentu Nr. 1637/98, o Komisija Reglamente Nr. 2362/98 bei keliuose kituose reglamentuose nustatė tolesnius išsamių įgyvendinimo taisyklių pakeitimus. Tačiau

⁵⁴ — Žr. 1997 m. gruodžio 23 d. arbitražo sprendimo WT/DS27/15 „Europos Bendrijos — Bananų importo, prekybos ir distribucijos tvarka“, kurį 1998 m. sausio 7 d. patvirtino DSB ir kurį galima rasti PPO internetiniame puslapyje adresu www.wto.org, 12 punktą.

PPO Ekvadoras teigė, kad šios priemonės nėra pakankamos, siekiant užtikrinti atitiktį DSB sprendimui, ir pareikalavo, kad kolegija taip pat išnagrinėtų naują bananų importo tvarką. Taip pradėta procedūra baigėsi 1999 m. gegužės 6 d. DSB sprendimo priėmimu. Šiame sprendime konstatuota, kad Bendrijos teisės aktai vis dar neatitinka PPO taisyklių.

4. Klausimas dėl „ypatingų aplinkybių“. „Konkretaus įsipareigojimo pagrindas“

a) Įžanga

82. Todėl akivaizdu, kad, nepaisant pakeitimų, kai pasibaigė Bendrijai suteiktas laikotarpis, bananų importo tvarka ir toliau neatitiko PPO taisyklių, kaip šiuo konkrečiu atveju buvo konstatuota pirmajame DSB sprendime. Atsižvelgiant į pirmiau išdėstytus teiginius, iš to išplaukia, kad visi atitinkami reglamentai turi būti laikomi neteisėtais.

84. Jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų šiai išvadai nepritariti, būtina taip pat apvarstyti, ar nagrinėjamoje byloje dėl jos ypatumų nėra aplinkybių, kurios leistų suabejoti aptariamų Bendrijos priemonių galiojimu.

83. Atsižvelgdamas į pirmiau pateiktus samprotavimus, siūlau, kad Teisingumo Teismas į pirmąją, trečiąją ir ketvirtąją performuluotus klausimus atsakytų taip, jog Reglamentu Nr. 404/93 su pakeitimais bei jį įgyvendinančiais reglamentais pagrįsta Bendrijos bananų importo tvarka yra negaliojanti, nes, kaip 1997 m. rugsėjo 25 d. nustatė ir 1999 m. gegužės 6 d. patvirtino DSB, jis neatitinka PPO taisyklių.

85. Tai yra, ar subsidiariai dėl šių ypatumų nagrinėjamos bylos aplinkybės galėtų būti laikomos vienu iš dviejų ypatingų atvejų, kuriems esant Teisingumo Teismas pripažįsta, kad, nukrypstant nuo bendrosios taisyklės, Bendrijos aktų teisėtumas gali būti nustatomas atsižvelgiant į GATT arba PPO taisykles. Kaip jau minėta (žr. 40 punktą), tokie ypatingi atvejai atsiranda, kai (cituojuant sprendimą *Portugalija prieš Tarybą*) „Bendrija ketino įgyvendinti konkretų priimtą įsipareigojimą PPO (toliau – konkretaus įsipareigojimo pagrindas) arba (tais atvejais), kai Bendrijos aktais aiškiai daro nuorodą į konkrečias PPO susitarimų nuostatas“⁵⁵.

⁵⁵ — Minėto sprendimo *Portugalija prieš Tarybą* 49 punktą. Taip pat žr. minėto sprendimo *Nakajima* 31 punktą.

86. Taigi, tiksliau tariant, kyla klausimas, ar Bendrijos bananų importo tvarka, kurios galiojimą šiuo atveju turi įvertinti Teisingumo Teismas, gali patekti į pirmąją iš šių išimčių ta prasme, kad ja iš tiesų įgyvendinamas konkretus įsipareigojimas.

b) Teismo praktika

87. Manau, kad prieš nagrinėjant šį klausimą tikslinga priminti, kaip Teisingumo Teismas apibrėžė šios išimties apimtį, ir dėl to išnagrinėti Teisingumo Teismo praktiką, prasidedančią sprendimu *Nakajima*.

88. Šioje byloje Teisingumo Teismo buvo paprašyta įvertinti 1988 m. liepos 11 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2423/88 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina arba subsidijuoto importo iš Europos ekonominės bendrijos narėmis nesančių valstybių (toliau – Reglamentas Nr. 2423/88)⁵⁶ teisėtumą. Ieškovo teigimu, viena iš reglamento nuostatų negalėjo būti taikoma, nes ji buvo nesuderinama su Antidempingo kodeksu,

priimto kaip 1947 m. GATT⁵⁷ sistemos dalis, nuostata.

89. Savo sprendime Teisingumo Teismas, remdamasis prielaida, kad Antidempingo kodekso, kaip ir GATT, nuostatos Bendrijai yra privalomos, konstatavo, jog jis turi kompetenciją nagrinėti ieškovo kaltinimus, nes „(pagal) (pirmiau minėto) reglamento antrąją ir trečiąją konstatuojamąsias dalis, jis buvo priimtas pagal galiojančius tarptautinius įsipareigojimus <...>. Iš to išplaukia, jog naujasis pagrindinis reglamentas, kurį ginčija ieškovas, buvo priimtas tam, kad Bendrija, pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką turinti pareigą užtikrinti Bendrojo susitarimo bei jį įgyvendinančių priemonių laikymąsi, įgyvendintų tarptautinius įsipareigojimus“⁵⁸.

90. Visai neseniai Teisingumo Teismas dar kartą patvirtino šį principą 1998 m. lapkričio

57 — Sutartis dėl Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos VI straipsnio įgyvendinimo, patvirtinta Bendrijos vardu 1979 m. gruodžio 10 d. Tarybos sprendimu 80/271/EEB dėl Daugiašalių sutarčių, priimtų 1973–1979 m. derybose dėl prekybos, sudarymo (OL L 71, p. 1). Primenu, kad, remiantis Reglamente Nr. 2423/88 antra konstatuojamąja dalimi, Bendrijos antidempingo taisyklės „buvo priimtos, vadovaujantis galiojančiais tarptautiniais įsipareigojimais, ypač įsipareigojimais pagal (GATT) VI straipsnį, (Antidempingo kodeksą) ir Sutartį dėl GATT VI, XVI ir XXIII straipsnių aiškinimo bei taikymo (Subsidijų ir kompensacinių muitų kodeksas)“. Be to, trečioje konstatuojamojoje dalyje teigiama, kad „taikant šias taisykles tam, kad būtų išlaikyta teisių ir įsipareigojimų pusiausvyra, kurią siekiama įtvirtinti šiomis Sutartinėmis, būtina, jog Bendrija atsižvelgtų į tai, kaip šias taisykles savo teisės aktais arba nusistovėjusioje praktikoje aiškina didžiausios jos prekybos partnerės“.

58 — Minėto sprendimo *Nakajima* 29–31 punktai.

56 — OL L 209, p. 1.

12 d. Sprendime *Italija prieš Tarybą*⁵⁹. Šioje byloje jis nagrinėjo kai kurių Bendrijos reglamento dėl tarifinių kvotų ryžių importui⁶⁰, priimto siekiant įgyvendinti Susitarimus tarp Bendrijos, Australijos ir Tailando, sudarytus po derybų pagal GATT XXIV straipsnio 6 dalį, kuriose buvo siekiama su šiomis šalimis susitarti dėl tam tikrų kompensuojamųjų pakeitimų, reikalingų dėl Austrijos, Suomijos ir Švedijos įstojimo į Bendriją, straipsnių teisėtumą.

priimdama nagrinėjamą reglamentą pagal pirmiau minėtus susitarimus „Bendrija (ketino) įgyvendinti konkretų įsipareigojimą, priimtą pagal GATT“, ir todėl Teisingumo Teismas turėjo „kontroliuoti Reglamento teisėtumą, atsižvelgdamas į GATT taisykles, kurios, ieškovo teigimu, (buvo) pažeistos“⁶¹.

c) Nutartis OGT

91. Šioje byloje nagrinėto reglamento preambulėje buvo tiesiogiai nurodyta, kad dėl sprendimo suteikti importo kvotas susitarta derybų pagal pirmiau minėtą GATT straipsnį metu (pirmoji konstatuojamoji dalis) ir kad Taryba pripažįsta „įsipareigojimus pagal tarptautines sutartis“ (aštunta konstatuojamoji dalis).

93. Kita vertus, visai neseniai priimtoje nutartyje *OGT Fruchthandelsgesellschaft*⁶² Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad taip nėra. Šioje byloje Teisingumo Teismas, paprašytas priimti prejudicinį sprendimą dėl tos pačios, kaip ir nagrinėjamoje byloje, Bendrijos bananų importo tvarkos galiojimo, ne tik neatsižvelgė į tai, kad DSB šiuo klausimu yra priėmęs sprendimą, tačiau taip pat konstatavo, kad konkretaus įsipareigojimo pagrindas, kurį aptariu, netaikytinas.

92. Savo sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, kad, priešingai Tarybos tvirtinimams, „jeigu Bendrija ketino įgyvendinti konkretų įsipareigojimą, priimtą pagal GATT <...>, Teisingumo Teismas privalo kontroliuoti atitinkamo Bendrijos teisės akto teisėtumą, atsižvelgdamas į GATT taisykles“. Šioje konkrečioje byloje buvo aišku, kad

94. Primenu, kad šioje byloje tradicinis bananų iš trečiųjų šalių importuotojas pareiškė ieškinį Vokietijos muitinės instituci-

59 — C-352/96, Rink. p. I-6937.

60 — 1996 m. liepos 24 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1522/96 dėl tam tikrų tarifinių kvotų ryžių ir skaldytų ryžių importui nustatymo ir administravimo (OL L 190, p. 1).

61 — Minėto sprendimo *Italija prieš Tarybą* 19–21 punktai.

62 — 2001 m. gegužės 2 d. Nutartis *OGT Fruchthandelsgesellschaft* (C-307/99).

joms dėl bananų iš Ekvadoro importo apmokestinimo muitais pagal Reglamento Nr. 404/93 su pakeitimais 18 straipsnį. Pažymėjęs, kad DSB konstatavo, jog naujoji Bendrijos tvarka neatitinka PPO taisyklių, bylą nagrinėjęs nacionalinis teismas pateikė Teisingumo Teismui klausimą, ar 1994 m. GATT I ir XIII straipsniai sukuria teises, kuriomis asmenys gali tiesiogiai remtis nacionaliniame teisme, prieštaraudami Reglamento Nr. 404/93 su pakeitimais 18 straipsnio 1 dalies taikymui.

įgyvendinimo Bendrijos teisės sistemoje, jis taip pat aiškiai nenurodo konkrečių GATT nuostatų“⁶³.

d) Kritinės pastabos

96. Turiu pasakyti, kad, labiau apgalvojęs, manau, jog neįmanoma pritarti šiam Teisingumo Teismo atsakymui⁶⁴. Mano nuomone, bylos ypatybės reikalavo, viena vertus, specialios analizės, o ne mechaninio Teisingumo Teismo praktikos, suformuotos skirtingomis aplinkybėmis (nebuvo DSB sprendimo), pakartojimo ir, kita vertus, išsamesnio Bendrijos teisės aktų leidėjo ketinimų šiuo atveju bei jo priimtų priemonių, siekiant įgyvendinti tarptautinius įsipareigojimus, apsvaistymo.

95. Teisingumo Teismo nuomone, atsakymą į šį klausimą buvo galima aiškiai nustatyti iš sprendimo *Portugalija prieš Tarybą*, todėl pagal Procedūros reglamento 104 straipsnio 3 dalį jis nusprendė klausimą spręsti motyvuota nutartimi. Konkrečiai tariant, jis konstatavo, kad nėra jokių priežasčių nukrypti nuo šio sprendimo ir kad, priešingai nei tvirtina ieškovas pagrindinėje byloje, šioje byloje nėra jokių ypatingų aplinkybių. Šiuo atžvilgiu jis tik šiek tiek apodiktiškai pareiškė, jog „Reglamentu Nr. 404/93 įtvirtintas ir vėliau pakeistas bendras bananų rinkos organizavimas nėra skirtas užtikrinti konkretaus pagal GATT prisiimto įsipareigojimo

97. Pirmiausia, kaip jau sakiau, mano nuomonę pagrindžia tai, kad vėlesniame sprendime *Biret* buvo visiškai skirtingai sureaguota

63 — Ten pat, 28 punktas.

64 — Dauguma teisės doktrinos atstovų taip pat nepritaria šiam atsakymui. Žr., be kita ko, S. Peers, „WTO dispute settlement and Community law“, *European Law Review*, 2001, p. 605 ir toliau („If the 1998 Regulations are not an example of the Community's intention to implement a WTO obligation, it is hard to see what is“ (Jelgu 1998 m. reglamentai nėra laikytini Bendrijos ketinimo įgyvendinti PPO įsipareigojimą pavyzdžiu, sunku apskritai įsivaizduoti, kuo jie turėtų būti laikomi)) (p. 615); P. Eeckhout, „Judicial Enforcement of WTO Law in the European Union“, *Journal of International Economic Law*, 2002, p. 91 ir toliau („That statement, with respect, is difficult to understand and accept“ (Su visa pagarba šį teiginį sunku suprasti ir su juo sutikti)) (p. 107).

į pasiūlymus sprendime *Portugalija prieš Tarybą* pateiktas išvadas automatiškai taikyti DSB sprendimams (žr. 74 punktą ir toliau).

ir vienos savaitės laikotarpis įgyvendinti šį sprendimą⁶⁵. Taip pat pridurčiau, kad, kaip matyti iš arbitražo sprendimo šioje byloje, Bendrija per procedūrą aiškiai pareiškė, jog pagrįsto laikotarpio jai reikėjo „*visoms* (DSB) rekomendacijoms ir *visiems* sprendimams įgyvendinti“⁶⁶.

98. Dėl klausimo, ar šioje byloje turėjo būti taikomas konkretaus įsipareigojimo pagrindas, taip pat manau, jog dėl datų bei išsamių nuostatų, skirtų pakeisti Bendrijos bananų importo tvarką, šioje byloje Teisingumo Teismas turėjo prieiti prie tos pačios išvados, kurią jis padarė pirmiau minėtuose sprendimuose (žr. 87 punktą ir toliau). Iš tiesų egzistuoja daug požymių šiuo klausimu, kurie galėtų pateisinti išvadą, jog priimdamas naują tvarką Bendrijos teisės aktų leidėjas ketino „įgyvendinti konkretų įsipareigojimą, prisiimtą PPO“.

99. Noriu pažymėti, kad ši tvarka buvo pakeista iki Bendrijai suteikto laikotarpio įgyvendinti 1997 m. rugsėjo 25 d. DSB sprendimą pabaigos. Be to, svarbiausia yra tai, kad Reglamento Nr. 1637/98 2 straipsnyje buvo numatyta, jog jis taikomas nuo 1999 m. sausio 1 d., tai yra būtent tos dienos, kurią baigiasi DSB Bendrijai suteiktas 15 mėnesių

100. Nagrinėjamosiose Bendrijos priemonėse taip pat įtvirtinti teiginiai, kurie yra netgi dar aiškesni už tuos, dėl kurių pirmiau nagrinėtuose bylose (žr., pavyzdžiui, 91 punkte cituotus teiginius) Teisingumo Teismas priėjo prie išvados, jog Bendrija siekė įgyvendinti įsipareigojimus. Konkrečiai tariant, kaip pažymi ir *Van Parys*, Reglamento Nr. 1637/98 preambulės antroje konstatuojamojoje dalyje aiškiai pasakyta, kad „būtina įvykdyti Bendrijos tarptautinius įsipareigojimus (PPO)“. Be to, tame pačiame reglamente Reglamento Nr. 404/93 20 straipsnis keičiamas ir papildomas, *inter alia*, nuostata, pagal kurią Komisija „priima priemones, užtikrinančias įsipareigojimų pagal Bendrijos sudarytus susitarimus, vadovaujantis Sutarties 228 straipsniu, vykdymą“ (e punktas).

65 — Žr. 1997 m. gruodžio 23 d. arbitražo sprendimo WT/DS27/15 „Europos Bendrijos – Bananų importo, prekybos ir distribucijos tvarka“, kurį 1998 m. sausio 7 d. patvirtino DSB ir kurį galima rasti PPO internetiniame puslapyje adresu www.wto.org, 12 punktą.

66 — Ten pat, 12 punktas. Paryškinta mano.

101. Galiausiai turėčiau pažymėti, kaip tai per posėdį padarė *Van Parys*, kad L. Brittan, kalbėdamas Komisijos vardu ir atsakydamas į Parlamentinį klausimą, nurodė, jog priimdama Reglamentus Nr. 1637/98 ir Nr. 2362/98 „Bendrija įgyvendino Pasaulio Prekybos Organizacijos (PPO) Ginčų sprendimo tarybos 1997 m. rugsėjo 25 d. rekomendaciją bananų byloje, imdamasi būtinų priemonių, kad Bendrijos bananų tvarka atitiktų PPO taisykles.“⁶⁷.

103. Mano nuomone, aplinkybė, kad Bendrijos ketinimai tiesiogiai buvo nurodyti tik Tarybos reglamente, o ne Komisijos reglamentuose, dėl nagrinėjamos bylos nėra lemianti, nes šiuo atžvilgiu lemiantys veiksniai yra pagrindinis Bendrijos tvarką reguliuojantis reglamentas ir tai, jog pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką „būtent žemės ūkio srityje Komisija gali priimti visas priemones, kurios yra būtinos arba tinkamos pagrindiniams teisės aktams įgyvendinti, su sąlyga, kad jos neprieštarauja šiems teisės aktams arba Tarybos priimtiems įgyvendinantiems teisės aktams“⁶⁸.

104. Pažymiu, jog bet kuriuo atveju deleguodama Komisijai užduotį priimti išsamias šios tvarkos įgyvendinimo taisykles, Taryba pabrėžė, kad Komisija turi „užtikrinti įsipareigojimų pagal Bendrijos sudarytus susitarimus, vadovaujantis Sutarties 228 straipsniu, vykdymą“⁶⁹.

102. Teisybė, kad nei Bendrijos pareiškimai vykstant PPO procedūrai (žr. 99 punktą), nei L. Brittan atsakymas į Parlamentinį klausimą patys savaime neturi lemiamos reikšmės nustatant, ar nagrinėjamomis Bendrijos priemonėmis buvo siekiama įgyvendinti „konkretų įsipareigojimą“, prisiimtą PPO, ar ne. Vis dėlto, mano manymu, jie aiškiai leidžia suprasti, ir tai jau akivaizdu iš įvykių eigos bei pirmiau minėtų nuostatų, tai yra, kad keisdamas bananų importo tvarką Bendrijos teisės aktų leidėjas būtent siekė šią tvarką suderinti su PPO taisyklėmis taip, kaip jos aiškinamos DSB sprendime.

e) Išvados

105. Taigi iš šių pastabų galima padaryti išvadą, kad, keisdamas aptariamą bananų

67 — Yvonne Sandberg-Fries klausimas raštu Nr. P-4069/98 Komisijai. „AV ir Europos Sąjungos prekybos ginčo pasekmės“ (OL C 182, 1999, p. 137).

68 — 2001 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Kloosterboer Rotterdam* (C-317/99, Rink. p. I-9863, 28 punktas); taip pat žr. 1997 m. vasario 4 d. Sprendimą *Belgija ir Vokietija prieš Komisiją*, (C-9/95, C-23/95 ir C-156/96, Rink. p. I-645, 37 punktas) ir 1999 m. lapkričio 11 d. Sprendimą *Söhl & Söhlke* (C-48/98, Rink. p. I-7877, 36 punktas).

69 — Reglamento Nr. 404/93 su pakeitimais 20 straipsnio e punktas.

importo tvarką, Bendrijos teisės aktų leidėjas ketino įgyvendinti konkretų įsipareigojimą, prisiimtą PPO.

106. Todėl darau išvadą, kad ir *OGT* byloje, ir nagrinėjamoje byloje buvo įvykdytos sąlygos, kurių reikalauja Teisingumo Teismas tam, kad šios tvarkos teisėtumas būtų nustatomas atsižvelgiant į PPO taisykles. Taip pat iš to, kad 1999 m. gegužės 6 d. DSB sprendime buvo konstatuota, jog tvarka neatitinka šių taisyklių, išplaukia, jog Teisingumo Teismas, kurio buvo prašoma įvertinti klausimą, neturi kito pasirinkimo, kaip tiktai priimti neigiamą išvadą, tai yra, pripažinti, kad teisės aktai, kuriais pagrįsta nagrinėjama tvarka, yra negaliojantys.

107. Todėl, atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau, kad subsidijariai Teisingumo Teismas į pirmąjį, trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus taip, kaip jie yra formuluoti, atsakytų, jog Reglamentu Nr. 404/93 su pakeitimais bei jį įgyvendinančiais reglamentais pagrįsta Bendrijos bananų importo tvarka buvo siekiama įgyvendinti konkretų įsipareigojimą, kurį Bendrija prisiėmė PPO. Tačiau, kaip buvo konstatuota 1999 m. gegužės 6 d. DSB sprendime, ji nepašalina neatitikties PPO taisyklėms, kuri buvo nustatyta 1997 m. rugsėjo 25 d. DSB sprendime, ir dėl šios priežasties yra negaliojanti tiek, kiek neatitinka šių taisyklių.

B — *Dėl antrojo prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo klausimo*

108. Antruoju klausimu prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Bendrijos bananų importo tvarka pažeidžia EEB-Andų pakto susitarimo 4 straipsnį, pagal kurį šalys įsipareigoja suteikti tarpusavyje didžiausio palankumo režimą pagal GATT I straipsnio nuostatas (žr. 5 punktą).

109. Vis dėlto turėčiau pažymėti, kad griežtai kalbant, nebuvo jokio reikalo kelti šį klausimą atskirai, nes jame nurodyta nuostata, kaip toliau pamatysime, niekaip nepapildo įsipareigojimų, tenkančių šalims pagal PPO arba GATT taisykles. Taigi atsakymai, kuriuos Teisingumo Teismas nuspręs pateikti į jau išnagrinėtus klausimus, taip pat yra taikytini ir šiam klausimui. Taip yra todėl, kad, nepaisant to, ar Teisingumo Teismas laikysis nuomonės, jog atitinkama Bendrijos tvarka yra negaliojanti, nes neatitinka šių taisyklių, ar ne, nėra jokio reikalo vėl vykdyti tą patį tyrimą EEB-Andų pakto susitarimo atžvilgiu, kuris nuo šių taisyklių nenukrypsta.

110. Šiuo atžvilgiu pažymiu (kaip pažymėjo Komisija), kad šio susitarimo 4 straipsnis buvo įtrauktas tam, jog didžiausio palankumo režimas galėtų būti taikomas valstybėms, kurios tuo metu buvo Andų pakto susitarimo

šalys, tačiau dar nebuvo GATT šalys narės. Taigi jis tik išplėtė GATT sistemos taikymo apimtį *ratione personae*, tačiau nepakeitė iš šios sistemos kylančių įsipareigojimų apimtį arba pobūdžio.

jos aiškiai nurodo, kad yra „įsitikinusių GATT principų svarba“, o 4 straipsnyje „patvirtina savo valią tarpusavio prekyboje veikti laikantis šio susitarimo“.

111. Iš tiesų, kaip pabrėžia Komisija ir Taryba, EEB-Andų pakto susitarimo šalys neketino pagal šį susitarimą priimti papildomų įsipareigojimų nei tie, kurie įtvirtinti GATT. Priešingai, susitarimo preambulėje

112. Dėl šių priežasčių manau, kad ta nuostata negali sudaryti atskiro Bendrijos priemonių teisėtumo kriterijaus ir kad dėl to atsakymai, kuriuos Teisingumo Teismas nuspręs pateikti į jau išnagrinėtus klausimus, taip pat yra taikytini ir šiam klausimui.

IV — Išvada

Atsižvelgdamas į pirmiau pateiktus samprotavimus, siūlau, kad Teisingumo Teismas *Raad van State* atsakytų taip:

- „1. 1993 m. vasario 13 d. Reglamentu Nr. 404/93 dėl bendro bananų rinkos organizavimo su pakeitimais, padarytais 1998 m. liepos 20 d. Reglamentu (EB) Nr. 1637/98, bei jį įgyvendinančiais reglamentais pagrįsta Bendrijos bananų

importo tvarka yra negaliojanti tiek, kiek, kaip 1997 m. rugsėjo 25 d. nustatė ir 1999 m. gegužės 6 d. patvirtino DSB, ji neatitinka PPO taisyklių.“

Subsidiariai:

- „1. 1993 m. vasario 13 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 404/93 dėl bendro bananų rinkos organizavimo su pakeitimais, padarytais 1998 m. liepos 20 d. reglamentu (EB) Nr. 1637/98, bei jį įgyvendinančiais reglamentais pagrįsta Bendrijos bananų importo tvarka buvo siekiama įgyvendinti konkretų įsipareigojimą, kurį Bendrija prisiėmė PPO. Tačiau, kaip buvo konstatuota 1999 m. gegužės 6 d. DSB sprendime, ji nepašalino neatitikties PPO taisyklėms, kuri buvo nustatyta 1997 m. rugsėjo 25 d. DSB sprendime, ir dėl šios priežasties yra negaliojanti tiek, kiek neatitinka šių taisyklių.
2. Tie patys atsakymai yra taikytini dėl pirmiau minėtos tvarkos atitikties EEB-Andų pakto susitarimo 4 straipsniui.“